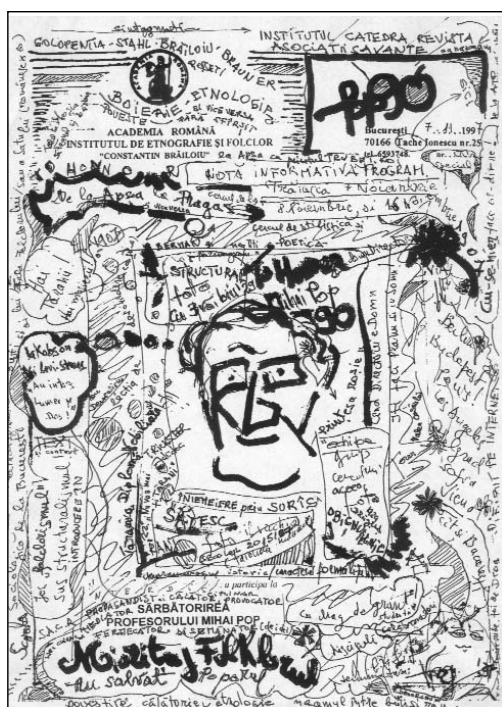

Paul Drogeanu

La o sărbătorire a profesorului Pop

Aș vrea să vă prezint ceea ce ar putea fi numit un document de lucru etnologic. În 1999, m-am alăturat Alinei Ciobănel pentru a împlini dificila sarcină de a redacta un text pentru Anuarul IEF, serie nouă, tomul 8/ 1997 la Editura Academiei Române. Era pentru secțiunea III. Aniversări și ar fi trebuit să fie un fel de „To Honour...” și a ieșit până la urmă *Prof. Mihai Pop la 90 de ani*.

Multă vreme toate aceste lucruri virtuale au plutit asupra unei foi albe, aflată în vecinătatea unor teancuri de cărți, unele omagiale (școala Pop sau nr. din REF, fotografii etc.). Apoi a fost un desen și apoi în jurul lui s-au tot adăugat note scrise, cuvinte și nume. Din tot acest graffitti a ieșit textul numit *Povestea și povestitorii ei sau despre profesor ca instituție culturală și sărbătoare a spiritului* (fișe de lectură și de observație directă). Unele din adnotările din jurul desenului despre profesorul surzător nu s-au mai regăsit în textul apărut în aprilie 1999. Actuala comunicare poster vrea să vă prezinte acel graffitti ce se dorea un program pentru o cât mai cuprinzătoare descriere.

Profesorul Mihai Pop la 90 de ani

Povestea și povestitorii ei sau despre profesor ca instituție culturală și sărbătoare a spiritului

Alina Ioana Ciobănel și Paul P. Drogeanu¹

I. *Povestea și povestitorii ei* (Fișă de lectură)

Mihai Pop (1978):

„Am revăzut Fundu Moldovei după cincizeci de ani și mi-am dat seama că ceea ce s-a petrecut în 1928 în această comună a fost *un început*. Un început, fiindcă Școala sociologică românească condusă de profesorul *Dimitrie Gusti*, care făcuse mai întâi câteva cercetări pentru studierea satului românesc, a ajuns aici, într-un sat de oameni liberi, într-o țară din cele câteva țări de baștină ale pământului românesc. Aici, cu un grup mai mare de cercetători, s-a elaborat, în nopți lungi de dezbateri, la școala veche, ce era între *satul de sus* și *satul de jos*, teoria monografică sociologică a școalei de la București.

Și aici a fost un început și pentru cercetarea folclorului muzical românesc de către *C. Brăiloiu*.

Terminasem Facultatea de Filologie din București și profesorul *Ovid Densusianu* m-a îndemnat să culeg folclor în Maramureșul meu natal. Eu, atras de prestigiul cercetărilor monografice, am plecat la Fundu Moldovei, unde am avut norocul să-l întâlnesc pe Constantin Brăiloiu și să lucrez cu el la culegerea folclorului. El înregistra melodii pe fonograf și eu notam textele. Colaborarea noastră a continuat apoi până în 1943. Întors la București, C. Brăiloiu a creat *Arhiva de Folclor a Societății Compozitorilor Români* și, după un an, la *Drăguș*, l-am întâlnit pe *Harry Brauner*, cu care am legat o prietenie trainică și care în 1949 a înființat *Institutul de Folclor*.

Iată câteva fapte fără de care, fără de aceste începuturi, cercetarea culturii noastre populare de astăzi n-ar mai fi fost așa cum am pornit-o atunci, chiar dacă între timp a fost deviată, nu întotdeauna pe căi drepte.”²

Claude Rouot (1995):

„L’ethnologie roumaine s’est développée à partir du folklore pour accompagner au XIX-ème siècle les mouvements de légitimation et d’unification nationaux. Puis, dans la mouvance de la *Volkskunde*, cette ethnographie de la culture paysanne appréhendée à grande échelle s’est caractérisé par la constitution, l’enrichissement et la gestion de vastes archives et collections des productions matérielles et spirituelles villageoises.

Entre les deux guerres, *l’Ecole sociologique de Bucarest* dirigée par Dimitrie Gusti mobilise la presque totalité des intellectuels et artistes sur de très nombreux villages en vue de les étudier, de les assister et de les valoriser à l’aide de la *méthode monographique*. Des institutions de recherche telles que *l’Institut social roumain* ou le *Musée du Village* et des „équipes royales” pluridisciplinaires engagent leur action dans cet esprit, afin de constituer une „Science de la Nation” rationnelle, moderne et efficiente.

Après 1945, le régime installé par les Soviétiques réprime aussi bien les modes de vie

et les cultures paysannes que leur étude sociologique ou ethnologique. De ce fait, collectes et programmes de recherche se trouvent fortement entravés. Ce n'est que dans les années 60 que les institutions responsables des enquêtes, des collectes et des études retrouveront de plus souples moyens de travail, ainsi que la possibilité de renouer avec la discipline en cours avant la guerre et l'ethnologie des pays non soviétiques.

Cela permettra, en particulier sous l'impulsion de *Mihai Pop*, le redéploiement des grands programmes d'enquêtes et de publications tels que la *Collection nationale de folklore* et la réouverture aux méthodes contemporaines d'analyse structurale et sémiotique.”³

Kiki Skagen Munshi (1997):

„Come”, said Professor Pop. „Now you will observe something very interesting. And we shall enjoy some excellent palinca.”

I do not remember exactly when I first met Mihai Pop or how many times he said „I have something very interesting to show you.” Fortunately, it was after I had arrived as Professor Mihai became for me, as he did for many other Americans, a teacher and a guide for the wealth offered by the culture and people of Romania.

That culture was not very accessible in the 1980's.

To a generation of diplomats, Professor Mihai was, as he was in the University, a tutor and a friend. He explained customs and beliefs, recommended books for those of us interested in exploring Romanian folklore and culture and, on special occasions, took us to Maramureş. Much of the affection that many of us developed for this country was a direct result of his efforts.

For me, personally, Romania became more than a casual interest. With professor Mihai's encouragement, I began to think of doing a Doctorate on Romania. Our first attempts were unsuccessful.

And when the Revolution tore down the walls that had kept us at a distance from Romania, Professor Pop wrote: „Come to Bucharest and we shall see what we can do.”

Education is learning and growing and, with Professor Mihai's assistance and encouragement, the education of many foreigners had been moving forward for years, serving both his students and his country, winning friends and increasing our mutual understanding, and bringing pleasure as well as knowledge.”⁴

Jean Cuisenier (1994):

Cet ouvrage n'aurait pas été possible sans de nombreux concours que je me plais à mentionner ici. Ce fut d'abord celui qui me prodigua Mihai Pop, longtemps directeur de *l'Institut de folklore de l'Académie roumaine des sciences*, tout au long de ces vingt-cinq années de collaboration. Ma dette envers lui est si grande que je ne parviens plus à dissocier ce qui est, dans cet ouvrage, suggestion de sa part ou proposition de la mienne: m'en excusera-t-il? Du moins devra-t-il faire preuve d'indulgence pour les maladresses qui subsistent dans exécution de l'entreprise. Mieux que quiconque, il sait que l'ethnologie est un savoir rectifiable, et qu'à vouloir faire partager à autrui la connaissance

toute extérieure qu'il prend d'une culture, l'étranger risque de décevoir l'hôte qui lui connaît, lui, de l'intérieur."⁵

Claude Karnoouh (1990):

„O întâlnire oficială cu responsabilii „culturii socialiste” din Maramureș a făcut să ne întâlnim la Baia Mare, la începutul lui iulie 1979 și, cum eu trebuia să mă întorc la București pentru câteva săptămâni, am hotărât să revenim împreună în capitală, cu mașina mea. Pentru că datorită sfaturilor competente ale lui M., găsisem „terenul” core-spunzător preocupărilor mele etnologice, i-am lăsat lui grija de a alege drumul de întoarcere, în speranța că, astfel, voi descoperi aspecte ale României încă necunoscute. Dorea să traversăm platoul transilvan pe drumuri puțin umblate, departe de marile șosele, ca să am o imagine cât mai precisă despre așezările sătești și locuitorii lor, despre starea satelor, a orașelelor și a pământurilor.

În timp ce ne continuam călătoria, pe o căldură sufocantă, bătrânul maestru a rupt tăcerea meditațiilor mele și, fără ca eu să-l fi provocat, a început să-mi povestească istoria vieții lui, din fragedă copilărie, ca fiu de preot uniat, și până la primele impresii din America, în jurul anului 1965.

Născut la câțiva ani după începutul acestui secol, supus al Maiestății sale Preacreștine, *Împăratul Franz-Joseph*, aparținea acelei modeste *gentry* românești din Maramureș, asemănătoare cu *szlachta* poloneză, din care o minoritate, recent îmbogățită de pe urma comerțului cu lemn, a creșterii intensive de animale și a veniturilor bisericești, reprezenta în Parlamentul de la Budapesta o elită animată de un naționalism moderat și cu respect față de legitimitatea divină a dublei coroane. Își petrecuse copilăria în casa parohială dintr-un sătuc izolat, în amonte de un mic afluent al Tisei, ce se învecina cu regiunea mai sudică a Năsăudului, populată, în acea vreme, de o majoritate de sași luterani. Odată Imperiul destrămat, în urma războiului din 1918, și Bucureștiul ridicat la rangul de capitală a României Mari, M. a hotărât să-și continue studiile superioare în inima vechiului regat mai degrabă decât să rămână închis în provincialismul transilvănean din Cluj. Deja poliglot, pentru că în copilărie fusese crescut de o doică ucraineană, în familie se vorbeau maghiara și româna, iar în adolescență fusese intern la Colegiul Părinților Piariști din Sighet unde maghiara și germana au fost primele limbi de cultură învățate, nu-i mai rămânea să învețe decât franceza pentru a străluci în lumea bună a capitalei, ceea ce și reuși cu talent. Studiind filologia slavă și folclorul românesc, a făcut parte din echipele pluridisciplinare organizate de *Dimitrie Gusti* (marele maestru al sociologiei românești, un timp ministru al Instrucțiunii Publice), în care se aduna un întreg tineret inteligent, însuflețit de aceeași curiozitate și de aceeași preocupare pentru societatea țărănească. Deși reprezentau întregul evantai al ideilor politice, toți erau de acord în ceea ce privea gravitatea chestiunii țărănești și metodele de anchetă pe teren, soluțiile culturale și politice la care ajungeau pentru viitor opunându-i cu pasiune. M. s-a hotărât să se îndepărteze, un timp, pentru a-și continua formația de lingvist în Germania și, mai ales, la Praga, unde și-a manifestat vocația inițială pentru studiul literaturii populare pe lângă formalistii ruși Trubetkoi, Bogatârev și Jakobson. La întoarcerea

în țară, s-a căsătorit cu fiica uneia dintre cele mai mari familii princiare din Moldova, sugestiv poreclită „Prințesa roșie” pentru că, zguduind puțin soclul tradițiilor sociale și familiale, își alesese meseria de inginer agronom pentru „a merge în mijlocul poporului”.

În 1939, în ciuda acestor înclinații mai mult sociale decât politice, datorită unei rude, deputat al partidului național-țărănesc, a acceptat postul de consilier cultural în Slovacia! Un mod de a se îndepărta fără zgomet de țară în momentul când se dezlănțuiau violențele. La sfârșitul războiului, M. a revenit în țară. Și totuși, mărturisirile lui aveau multe goluri. M. era prea viclean pentru a se destăinui dintr-o dată (și de ce ar fi făcut-o în fața unui elev străin, lipsit de orice experiență de viață supusă riscurilor unor pericole imediate?) și am înțeles că *îmi oferea acest pelerinaj clandestin prin viața sa ca pe o călătorie inițiativă.*

M. mă surprindea pentru că *niciodată nu se hrănise cu vreo iluzie despre marile utopii umane* (de aici un anume dispreț pentru filozofie, de exemplu); ca și *Stendhal*, credea că orice fel de politică nu este altceva decât comedie și nu-și punea nici o speranță în pornirile maselor populare, nici măcar în cele ale elitelor, a căror nestatornicie, măcinată de cel mai sordid interes, o cunoștea.

M. folosea intimitatea creată de interiorul redus al mașinii și de durata călătoriei ca să-mi povestească, paralel cu anamneza lui, frânturi de evenimente înțelept ordonate, care însuflețeau jocul speculativ al memoriei cu personalități politice, artiști sau simpli cetățeni pe care, de-a lungul a cincizeci de ani, viața mondenă și călătoriile prin Europa orientală îl făcuseră să-i întâlnească. Locurile prin care treceam, satele, târgurile, orașelele cu străzi pustii, în aceste zile de caniculă, erau pentru el tot atâtea *repere în derularea acestei istorii orale contemporane pentru înțelegerea căreia îmi oferea câteva chei.* Era pentru prima oară când un intelectual român de renume și responsabil al unei instituții importante în strategia culturală a țării lui îmi dădea o versiune, versiunea lui, despre istoria recentă a patriei, a familiei și a prietenilor lui, ce nu era deloc refrenul unui cântec eroic și funebru, repetat de mii de ori, eterna poveste despre „mizeria națiunilor mici din Europa”. Pentru prima oară auzeam vorbindu-se de erori, iluzii, de lașități și de provincialism orb. Dar tot pentru prima oară am auzit pomenindu-se fără ipocrizie și despre curajul, fermitatea convingerilor, în ciuda unui sfârșit fatal. Am avut imaginea unor comuniști generoși sau lași, liberali înfricoșați și proști, capitaliști inflexibili, preoți eroici sau supuși, mulți intelectuali speriați, gata oricând să-și slujească stăpânii pentru un blid de linte ... și mulți alții, pe care M. îi evoca cu duioșie, ca pe niște naivi de un curaj exemplar, a căror amintire o păstra cu pioșenie.

M. apărea ca imaginea proiectată în epoca noastră a acelor „Crai de Curtea Veche” ai lui *Mateiu Caragiale*. M. poartă în el la modul amuzant și cinic (neromantic) acea sfâșiere, caricaturală uneori la unii, dar tragică la toți, a intelectualului român care, neștiind niciodată unde se află patria lui spirituală, oscilează mereu între diferitele variante ale unui țărănism care i-a uitat pe țărani și o fascinație mimetică pentru societatea rafinată a Occidentului. Desigur, cu prețul unui cinism înșelător, M. a știut să evite unele piedici întinse de această capcană de contradicții. De aceea, o dată ajunși la capătul drumului și instalați confortabil pe canapeaua moale din salon, în fața unui pahar de țuică și

a feliiilor subțiri de slănină afumată, i-am fost recunoscător în sinea mea pentru că, în timpul călătoriei, luând loc alături de mine în mașină, și-a aruncat masca. *Lecția lui nu era inocentă*⁶.

Despre Profesor ca instituție culturală și sărbătoare a spiritului

(Fișă de observație directă)

Unul dintre studenții și continuatorii (la catedră) ai prof. univ. dr. docent Mihai Pop invoca, în ajunul sărbătoririi de la Universitatea București, trei dintre *lecțiile* care au contribuit major la formarea și dezvoltarea „efectului Pop“ asupra multora dintre noi. Și anume: *lecția de citire* (a folclorului, mai ales pe teren), *lecția de interpretare* (fundamental deschisă spre cele mai noi metode) și *lecția de trăire* (ca înțelegere și tradiție practică, a cultului omeniei și al familiei)⁷. Cu o săptămână înainte, directorul Institutului de Etnografie și Folclor (1965-1975) și redactorul-șef al „Revistei de etnografie și folclor“ (1956-1975) punea zecile de cercetători și colaboratori (veniți și reveniți la *Institut* să-l omagieze în Ajun de Sf. Mihail și Gavril) în încurcătură, când îi lămură pe toți și pe fiecare în parte, că trebuie să *profităm de ocazie* și să nu povestim despre ce s-a făcut, ci să vedem ce proiecte avem pentru viitor!⁸

Dar să-l sărbătorești pe Profesor e *una*, și este ușor, pentru că îți dă toate motivele, el însuși fiind un fel de sărbătoare contagioasă a spiritului în acțiune⁹, și *alta* e să „povestești“ omul și opera!

E o grea *încercare*, dar pe care ai putea s-o treci, cât de cât, dacă ai proceda precum eroul din basmul fantastic, dacă ai folosi aparent simplele *daruri dăruite* de însuși acela ce te pune la probă și te-ai putea justifica, observând că, din ce în ce mai des, de când Levy-Strauss a pus folclorul și etnografia sub acolada *antropologiei*, cercetătorul se autoanalizează (și critică), punându-se în pielea personajului narațiunii sau a actantului obiceiului pe care tocmai și le propune ca subiect de studiu¹⁰. Conform acestei logici epistemice vagi¹¹, putem încerca o „extrapolare transversală“ (sic!), și să-l privim pe Profesor ca pe un **TEXT** (și scris, și oral, și gestual) și să-l înțelegem ca pe *Protagonistul* unei povestiri pe care o tot spune și face, aducându-ne astfel în cuprinsul ei, cu magicul scop de a ne ura noroc și sănătate intelectuală. Funcția principală a acestui „text“ pare a fi aceea de a deveni mereu un „metatext“, iar norma lui, aceea de a-și alege și optimiza „contextele“ de acțiune. Așa cum a procedat în cadrul *Cercului lingvistic de la Praga* (în anii '30, alături de Jakobson sau Bogatârev) ori a *Cercului de poetică și stilistică* (condus împreună cu Al. Rosetti și Tudor Vianu la București, în anii '60), „*Semnul Pop* „, s-ar lăsa descifrat prin ceea ce a învățat, difuzat dezvoltat sau construit, ca fiind *semiotic* și *narativ, structural* și *identitar*¹², *stilistic, poetic și poietic, epic* și mai ales *obișnuielnic*¹³ atât prin „semnificatul“, cât și prin „semnificantul“ său.

Protagonistul poveștii citite și al povestirii observate direct are toate *trăsăturile* unui **TRICKSTER!** Adică Erou cultural, întemeietor și învingător mai degrabă prin *surâs*, decât prin încrâncenare.

Ce face acest personaj de legendă și de basm trăit cu ochii deschiși? În primul rând FACE, mitic și practic vorbind!¹⁴ Cum face? Probabil, precum un FRACTAL! Ce? Ca

Provocator și Mediator, ca Propagandist și Călător, ca Fermecător și Semănător (de idei) el formează, modelează, influențează, intersectează și întemeiază *Vocații, Pasiuni și Domenii* (de cercetare); *Cariere și Grupuri* (științifice, culturale și de „interes“ - ca pe INTERNET); *Publicații, Manifestări și Instituții* (întru sat&folklore) și, mai ales, *Politici, Relații și Proiecte* (interpersonale, regionale, naționale și internaționale).

Modalitățile și practicile sale ca *trickster universitar și etnolog* îl vădesc a fi mit „pe-cale-de-a-se-scrie“. Iar un mit scris trece într-o CARTE. Ce fel de carte ar fi Profesorul? Un fel de *Human Relations Area Files* deschis tuturor celor care știu să citească sau să priceapă? Sau un *Who's who in Anthropology* (și nu numai), în care fiecare articol, că e vorba de persoane sau de concepte ori instituții, poate fi văzut ca amintire sau proiect personal al unei istorii trăite și povestite, oral ori în scris, oricui vrea să intre în grupul celor ce speră să înțeleagă?

Oricum, președintele *Societății Internaționale de Etnografie și Folclor* (S.I.E.F.) (1971-1983) și laureatul *Premiului Herder* (1967) a colindat atât de mult și cu folos lumea congreselor, universităților și societăților savante, încât dă impresia că nu a plecat nicicând de *acasă* (adică din satul natal, din biroul de la Institut, de la catedră sau din „salonul“ din Caragea Vodă nr. 1). Asta poate fiindcă a pus în practica vieții academice internaționale tocmai *principiul țărănesc al colindatului*, i.e., „a călători pentru a dăruie ce au ai tăi mai bun celorlalți, pentru a aduce alor tăi ce au ceilalți mai bun“. Și, o altă observație în răspăr: e tonic modul cum a ridiculizat Mihai Pop o greșală structurală a lumii urbane. În 1975 a fost *scos la pensie*. Dar el știa bine că țaranul (ca și prietenul lui cel mai bun, etnologul) nu poate, *nici să vrea*, să iasă la Pensie. De mai bine de 20 de ani Profesorul Pop are în primitoarea lui casă și o catedră, și un centru de cercetare și îndrumare doctorală, și un institut, pentru că a vrut să creadă că nu instituțiile îi fac pe oameni (ci invers), iar *casa și cartea lui* rămânând deschise, *rețeaua și povestea* au avut și au mereu cine să le treacă *pragul*. Poate de aceea lumea colaboratorilor săi de pretutindeni se structurează ca un *neam* sau o *zadruga* a Moșului Pop.

Mai nou, „informatorii“ vin din proprie inițiativă la el, nu trebuie să mai meargă „pe sate“ să-i întâlnească. „Îl știu!“ de prieten de nădejde¹⁵.

Dar câte nu mai trebuie spuse! Din fișa noastră de observație directă asupra *tricksterului* mai transcriem deocamdată doar atât:

Situația constituirii corpusului scrierilor Pop pare a-1 asemui cu *Marcel Mauss* (alt întemeietor de școală, care nu a fost preocupat de a-și strânge regulat, în tot felul de volume, decisele studii, intervenții și prelegeri, risipite, cu folos, în reviste prestigioase, la congrese și la cursuri)¹⁶.

Și totuși, pentru carismaticul întâlnirilor *pe viu* cu purtătorii culturilor sătești sau urbane, metafora *Cărții* pare încă viabilă. Nu a *citit* el oare bibliotecă întregi, nu le-a *împrumutat* discipolilor și mai ales, nu le-a *înființat*¹⁷ în vremuri când alți confrăți se opuneau traducerii unor cărți, în calitatea lor de unici posesori în țară, și, deci, de unici dispensatori prin cursuri și articole ai unor idei a căror origine uitau s-o citeze sau o ascundeau în *Fonduri speciale*.

Și dacă am revenit astfel la *tema textului și a povestirii*, să dăm și un citat dintr-o

narațiune contemporană:

„Odată, când fusese întrebat ce înseamnă, după el, o viață dulce, Sapojnikov răspunsese:

«Viața dulce înseamnă o canapea moale-moale...un harbuz mare-mare și o ediție din *Cei trei mușchetari* care să nu se mai termine»¹⁸.

Sunt o mulțime de prieteni ai folclorului și satului, ai antropologiei și culturii românești, care susțin că *povestea tricksterului prof. univ. dr. docent Mihai Pop* este și trebuie să fie o *Never ending story*¹⁹.

În definitiv, de-abia acum știm cam ce fel de Carte are și este Profesorul. Este vorba de volumul *Poveste fără sfârșit*, prin care anticarul Koreander îi ademenește pe visători să învie și să trăiască *Tărâmul de Basm*, grație intrării în poveste prin citirea ei:

« - Mulțumesc, domnule Koreander! zise Bastien.

- Eu trebuie să-ți mulțumesc, fiule, răspunse bătrânul anticar. Ar fi drăguț din partea ta, dacă din când în când ai mai trece pe la mine, să facem schimb de experiență. Nu-s prea mulți aceia cu care să poți vorbi despre asemenea lucruri»²⁰.

Și noi vă mulțumim, Domnule Profesor!

Rezumat

Studiul se constituie într-un document de lucru etnologic, prezentând istoria alcătuirii, în colaborare cu Alina Ciobănel, a unui articol aniversar despre profesorul Mihai Pop, pentru Revista de Etnografie și Folclor, în anul 1999.

Mihai Pop, președintele *Societății Internaționale de Etnografie și Folclor* (S.I.E.F.) (1971-1983) și laureatul *Premiului Herder* (1967) a colindat atât de mult și cu folos lumea congreselor, universităților și societăților savante, încât dă impresia că nu a plecat nicicând de *acasă*, pentru că a pus în practica vieții academice internaționale tocmai *principiul țărănesc al colindatului*.

Aflat în baza documentelor de lucru, posterul încearcă să contureze un portret polimorf al profesorului Pop, având ca ax central întemeierea prin surâs. La vârsta senectuții, Mihai Pop apare ca un *trickster* universitar și etnologic, care nu poate să iasă la pensie pentru că munca lui nu se termină niciodată.

Abstract

The study constitutes a document of the ethnological work, as it presents the history of the writing of an anniversary article for professor Mihai Pop. Paul Drogeanu wrote this article in collaboration with Alina Ciobănel for the Review of Ethnography and Folklore in 1999.

As president of the *International Society of Ethnography and Folklore* (SIEF) (1971-1983) and a laureate of the *Herder award* (1967), Mihai Pop travelled fruitfully in the world of congresses, scientific societies and universities, leaving the impression of belonging to any of these places, because he knew how to bring the spirit of his home with him in such journeys.

The poster in the basis of work documents tries to outline a polymorphic portrait of professor Pop, centered around the foundation by smiling. As an old man, Mihai Pop appears as a university and ethnological *trickster* who cannot retire because his work has no end.

Note

1 Textul a fost furnizat de autorul articolului în această formă, pentru a ilustra documentul de lucru propus

2 În Gheorghe Deaconu, Ioan St. Lazăr (ed. îngrijită de) *Școala Mihai Pop* (volum dedicat la cea de-a 90-a aniversare), Râmnicu Vâlcea, Centrul Județean de Conservare și Valorificare a Creației Populare, 1997:54.

3 *Coopération avec les pays de l'Est, Ateliers d'anthropologie comparée* în *Terrain*. Carnets du patrimoine ethnologique, Paris, 1995, no. 24:165-168.

4 An American Pupil, *Discipolii își omagiază maestrul*, în *Revista de etnografie și Folclor*, tom 42, nr.1-2, 1997:17.

5 *Le feu vivant. La parenté et ses rituels dans les Carpates*, Paris, Presses Universitaires de France, 1994:11.

6 „Un intelectual din Carpați“, în *România. Tipologie și mentalități*, București, Ed. Humanitas, col. Națiuni. Mentalități, 1994, p. 22-28, trad. rom. de Carmen Stoian, apud *L'invention du peuple. Chroniques de Roumanie*, Paris, Arcantere. 1990.

7 Nicolae Constantinescu, *Lecțiile profesorului*, „Școala Mihai Pop“, op. cit. supra, p. 11-18.

8 Același lucru l-a spus în sala de consiliu de la Facultatea de Filologie, ca și stând de vorbă cu dr. Irina Nicolau pe 10 mai 1997, v. REF, nr. cit. supra, p. 27-29.

9 Nu este oare discursul său, ce continuă de șapte decenii, la intersecția dintre culturi și discipline, la fel ca cel sărbătoresc: *paradoxal, kairotic și agonistic*; și nu trece mereu de la structuri-tip la principii active precum cele *ale dăruirii* (potlatch), *ale seninătății* (sabatic) sau *ale inversării creatoare și ale coincidenței contrariilor* (carnavalesc)? Nu este el izvor de *memorie vie*? Și nu spune el, ca orice sărbătoare, că tradiția se face acum și aici, că obiceiul nu e un dat definitiv. ci ceva care se reface mereu, o dată cu fiecare practicare a lui? Pentru lămuriri v. Paul Drogeanu, *Practica fericii. Fragmente despre sărbătoresc*, București, Ed. Eminescu, 1985, p. 7-9 și urm.

10 „Asemenea eroului din povești care își începe căutarea (a ce, dacă nu chiar a propriei sale ființe), etnologul pornește în întâmpinarea necunoscutului, confruntându-se astfel cu tot felul de capcane. Din fericire însă există „mediatorii“ (gen Profesorul Pop - n.n.), zânele bune sau animalele ghid care te ajută să nu te rătăcești în pădurea de simboluri, care îți oferă câteva „obiecte magice“ pentru a ieși din situații dificile, câteva chei care deschid porțile sensului... Fără asemenea „accesorii“, eroul nostru ar fi pierdut, și etnologul de asemenea.“ V. Marianne Mesnil, *Etnologul, între șarpe și balaur*, cuvânt înainte de Paul H. Stahl, București, Paideia, col. de Antropologie culturală, 1997, p. 13-14.

11 Profesorul a vorbit de altfel cu Zadech (autor al logicii *fuzzy*) în seminare conduse de Umberto Eco sau Greimas, la *Centre Internazionale di Semiotica e di Linguistica*, Urbino, prin anii 70.

12 Problemele decantării *identităților locale* prin analiza comparativă a creațiilor culturii sătești regionale apăreau deja în Mihai Pop, *Éléments communs et traits nationaux de la poésie épique de la zone des Carpathes*, în *Etudes d'Ethnographie et de Folklore. (Au VII Congrès International des Sciences Anthropologiques et Ethnologiques)*, Moscou, 1964, I, Institut d'Ethnographie et de Folklore de l'Academie de la Republique Populaire Roumaine, (rotaprint), p. 5-14

13 Acest din urmă concept-unealtă, al cărui autor este chiar Mihai Pop, spune multe despre modalitatea creatoare prin care discursul său a adus în cultura noastră moduri de abordare și cercetare, care, aplicate aici cu succes, s-au îmbogățit chiar prin această lucrare. Vezi raportul *coutume-obicei* și respectiv *coutumier*-obișnuielnic.

14 Satul Breb de pe Valea Cosăului, din parohia părintelui Antal, poate da și animalul emblemă și totem pentru M.P. și nu numai unul din „terenurile de anchetă“ definatorii (Breb = *castor*).

15 În 1990, când Mihai Pop devenea președintele fondator al Societății de Antropologie Culturală din România (S.A.C.R.) a fost căutat acasă de un inginer, care timp de 10 ani ținuse un jurnal secret de bancuri politice, și știa că astea-s folclor, iar de folclor se ocupă Mihai Pop. V. Călin Bogdan Ștefănescu, *Zece ani de umor negru românesc*, cuvânt înainte de prof. dr. doc. Mihai Pop, București, Paideia, 1991

16 Vezi, spre exemplu, Mihai Pop, *Folclor românesc*, I, volum îngrijit de Nicolae Constantinescu, Alexandru Dobre și Ioan Șerb, București, Ed. Grai și Suflet. Cultura Națională. 1997.

17 Așa-numitul *Fond vest* din biblioteca IEF ar trebui să se numească Fondul Pop.

18 Mihail Ancearov, *Crângul de cimișir*, roman, trad. rom. de Ion Covaci, București, Ed. Meridiane, 1982, p. 412

19 V. Michael Ende, *Die Unendliche Geschichte*, Stuttgart, K. Thinemanns Verlag, 1979; vezi și filmul lui Wolfgang Petersen, *Neue Constantin Filmproduktion*, GmbH.

20 *Ibidem*, ultima pagină.